6. 1. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Vypořádání společného jmění manželů rozhodnutím soudu po 1.1.2014

Shodně s předchozí právní úpravou i zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), upravuje tři možné způsoby vypořádání zaniklého společného jmění manželů (dále jen „SJM“), kterými jsou a) dohoda manželů, b) rozhodnutí soudu a c) právní domněnka, která nastane v případě, že do tří let od zániku SJM není mezi manželi uzavřena dohoda o vypořádání SJM a žádný z manželů nepodá návrh na vypořádání zaniklého SJM soudem. Zatímco v případě dohody a právní domněnky nepřináší NOZ významnější změny, v případě vypořádání SJM rozhodnutím soudu se možnosti soudu poměrně zásadně rozšiřují. Ke změnám pak dochází i při vypořádávání tzv. vnosů, tedy výhradního majetku, který některý z manželů vynaložil na majetek společný, a společného majetku, který byl vynaložen na výhradní majetek některého z manželů.

RANDA HAVEL ■ LEGAL

Při vypořádávání SJM podle starého občanského zákoníku, tj. zákona 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**OZ**“) byly možnosti soudů poměrně omezené. Při vypořádání SJM soudním rozhodnutím nemohl být nařízen prodej majetku a rozdělení jeho výtěžku bývalým manželům[1] a až na výjimky též neměl být společný majetek přikazován do podílového spoluvlastnictví bývalých manželů[2]. Převažujícím způsobem vypořádání SJM tak bylo rozdělení jednotlivých aktiv a pasiv mezi bývalé manžele a případné rozhodnutí o povinnosti finančního dorovnání. Dle NOZ jsou možnosti soudu daleko širší. Zásadní změna je pak obsažena v ustanovení § 712 NOZ, dle kterého se na SJM použije obdobně ustanovení NOZ o společnosti, případně o spoluvlastnictví. Soudu je tak dle mého přesvědčení umožněno rozhodnout o vypořádání SJM všemi způsoby, které NOZ umožňuje pro vypořádání podílového spoluvlastnictví, zejména pak o a) rozdělení společné věci, b) přikázání věci jednomu z manželů, c) přikázání věci do podílového spoluvlastnictví manželů, d) prodeji věci ve veřejné dražbě. Dle § 1165 NOZ může soud dále při vypořádávání SJM rozdělit nemovitost na jednotky. Při vypořádání SJM rozdělením společné věci může soud zároveň zřídit služebnost nebo jiné věcné právo, vyžaduje-li to řádné užívání nově vzniklé věci bývalým manželem.

Při rozhodování o vypořádání zaniklého SJM je soud vázán rozsahem majetku, který některý z manželů navrhuje k vypořádání. Soud však není vázán navrženým způsobem vypořádání. I v případě, kdy jeden z bývalých manželů navrhuje např. přikázání konkrétních věcí do svého vlastnictví, může tak soud tyto věci přikázat do vlastnictví druhého manžela, případně do podílového spoluvlastnictví obou bývalých manželů. Cílem by mělo být vždy racionální uspořádání majetkových vztahů. Níže uvádím několik obecných pravidel pro rozhodování soudu o vypořádání SJM, která by měla být aplikována bez ohledu na zvolenou formu vypořádání.

Ocenění SJM

Pro účely rozdělení společného jmění mezi manžele bude vždy nutné rozdělovaný majetek i pasiva určitým způsobem ocenit. Soud vyjde zpravidla ze souhlasného tvrzení obou manželů nebo ze závěrů

znaleckého posudku. Jmění soud ocení podle stavu ke dni zániku SJM, hodnotu pak určí ke dni vydání rozhodnutí ve věci. Soud ocení aktiva i pasiva SJM. V případě dosud neuhrazeného úročeného dluhu účastníků vypořádá soud zásadně nejen splatnou část dluhu, ale i příslušenství – úroky, které k dluhu přirostou teprve v budoucnu.[3] Pokud však nelze výši budoucích úroků přesně určit (typicky v případě, kdy se vypořádává hypotéční úvěr na koupi nemovitosti, jehož splatnost je často i několik desítek let), nelze tyto úroky vypořádat (není zřejmá částka k vypořádání), a soud dluh přikáže jednomu nebo oběma účastníkům ve výši ke dni vydání soudního rozhodnutí.[4] Povinnost k úhradě úroků z hypotéčního úvěru splatných po vydání soudního rozhodnutí má pak ten z bývalých manželů, do jehož vlastnictví byla přikázána nemovitost, na které hypotéční úvěr vázne. Pokud by dluh včetně příslušenství zaplatil ten z bývalých manželů, který k tomu není dle rozhodnutí soudu o vypořádání SJM povinen (a to zejména s ohledem na skutečnost, že vypořádání dluhu při zániku SJM má účinky pouze vůči bývalým manželům navzájem, nikoli vůči věřiteli), bude muset takový manžel požadovat po druhém manželovi vydání bezdůvodného obohacení formou regresního nároku.

Parita a disparita podílů

Při vypořádávání zaniklého SJM by měl soud vypořádat toto jmění zásadně tak, aby podíly obou manželů na vypořádávaném jmění byly stejné. Ve zcela výjimečných případech může soud rozhodnout o tzv. disparitě podílů – tj. o tom, že podíly obou manželů na vypořádávaném jmění nebudou stejné. K disparitě podílů může soud přikročit jak na základě návrhu jednoho z manželů, tak i z vlastní iniciativy, pokud v rámci řízení o vypořádání SJM budou zjištěny takové okolnosti, které disparitu podílů opodstatňují. Důvody pro stanovení disparity jsou uvedeny především v § 742 odst. 1 písm. d) – e) NOZ, dle kterého soud při vypořádání SJM přihlédne k potřebám nezaopatřených dětí, k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, a dále k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

Valorizace a redukce vnosů

Každý z manželů má povinnost nahradit to, co ze společné majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek a každý z manželů má zároveň právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na majetek společný (dále též „vnosy“). NOZ v § 742 odst. 2 upravuje pravidlo tzv. valorizace a redukce vnosů. Dle tohoto pravidla se hodnota toho, co ze společného majetku bylo vynaloženo na výhradní majetek manžela a toho, co z výhradního majetku manžela bylo vynaloženo na společný majetek, při vypořádání společného jmění započítává zvýšená nebo snížená podle toho, jak se ode dne vynaložení majetku do dne, kdy společné jmění bylo zúženo, zrušeno nebo zaniklo, zvýšila nebo snížila hodnota té součásti majetku, na niž byl náklad vynaložen. Institut valorizace a redukce vnosů je institutem novým, OZ jej výslovně neupravoval. Judikatura k OZ pak připouštěla redukci vnosů v případě snížení hodnoty věci, na niž byl vnos vynaložen (typicky např. vnos do koupě osobního automobilu). Naopak valorizaci vnosů judikatura nepřipouštěla. Jak zmíněno výše, NOZ již počítá i s valorizací vnosů. V odborných kruzích se nicméně vyskytly diskuze o tom, zda je valorizace uvažována pouze pro případy, kdy ke zhodnocení části SJM dojde v důsledku vnosu (např. investice z výlučných prostředků jednoho z manželů do rekonstrukce nemovitosti ve společném jmění, v důsledku které dojde ke zhodnocení této nemovitosti), nebo i v případech, kdy ke zhodnocení části SJM dojde z jiných důvodů než z důvodu vnosu (např. investice z výlučných prostředků jednoho z manželů do koupě nemovitosti, k jejímuž zhodnocení následně dojde v důsledku plynutí času). Dle mého přesvědčení je třeba z textace zákona dovodit aplikaci valorizace vnosů na oba výše uvedené případy.

Mgr. Markéta Kryslová,
advokátka

ŘANDA HAVEL LEGAL advokátní kancelář s.r.o.

Truhlářská 13-15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 537 500 – 501
Fax: +420 222 537 510
e-mail: office.prague@randalegal.com

---
[1] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. října 2004 sp. zn. 22 Cdo 1399/2004
[2] Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22. srpna 1969 sp. zn. 4 Co 313/69, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod č. 76/1970
[3] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. října 2006 sp. zn. 22 Cdo 14/2006
[4] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. října 2013 sp. zn. 22 Cdo 2939/2012

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Licence LUC v podnikatelské strategii provozovatelů dronů
- Péče rodičů po novele od 1.1.2026
- K ukončování služebního poměru po novele zákona o státní službě
- Aktuality z práva internetu: kybernetická bezpečnost a online řešení sporů
- Zelené standardy pro výstavbu a renovace: jaké povinnosti přinese nová evropská úprava?
- Byznys a paragrafy, díl 25.: Započtení
- Zrušení bytového spoluvlastnictví včetně limitů soudní ingerence
- 2. díl ze série Pravidla a odpovědnost při provozování zimních sportů: Povinnosti provozovatele při závodech a trénincích: zabezpečení tratí a oddělení veřejného a sportovního provozu
- Protokol o předání díla jako podmínka zaplacení jeho ceny a k možné změně soudní praxe
- Rozsáhlá novela rodinného práva účinná od 1.1.2026
- Judikatura: smluvní sjednání prekluzivní lhůty je obecně platné (FIDIC)